

и съ нахлуване, въ 1757 — въ Бохемия, а въ 1758 — въ Моравия. А слѣдъ приближението между това на французската и имперската армии до Саксония или на руската до Одеръ, той оставялъ главнитѣ сили подъ началството на довѣрени полководци въ Силезия противъ австрийската армия, като имъ възлагалъ да я задържатъ съ отбранителни дѣйствия; а той лично се обръщалъ съ частъ отъ силитѣ или въ Саксония, или къмъ Одеръ, въ зависимостъ отъ коя страна застрашавала най голѣма опасностъ, присъединявалъ къмъ себѣ си находившитѣ се тамъ свои войски и дѣйствувалъ, спорѣдъ обстоятелствата, или (както прѣдъ сраженията при Росбахъ и Хохкирхенъ) отбранително, като се трудилъ чрѣзъ маневриране да задържи или истика противната армия, или пъкъ прѣимуущественно (както прѣдъ сраженията при Лейтенъ, Цорндорфъ и Куннерсдорфъ) по най-рѣшителенъ настѣпателенъ начинъ съ цѣль за бой, като се трудилъ да разбий неприятелската армия или поне да я отхвърли назадъ съ загуба. Като свършвалъ дѣйствията въ тѣзи страна, той отново оставялъ тамъ частъ отъ войскитѣ за наблюдение и отбрана, съ останалитѣ се обръщалъ на друга страна, гдѣто противницитѣ му, въсползвани отъ отдалечението му, почвали да дѣйствуватъ настѣпателно, и отново се трудилъ или да ги разбий въ боя, или пъкъ съ бой или маневриране да ги принуди да отстъпятъ.

Такъвъ родъ дѣйствия сж въобще твърдѣ трудни, понеже изискватъ: отъ страна на войскитѣ, които ги извършватъ — особена способностъ за маневриране, извършване на далечни и бързи движения и изнасяние на голѣми трудове, а отъ страна на главнитѣ и отдѣлни началници на

тѣзи войски — особено искусство, дѣятелностъ и рѣшителностъ, свързана съ прѣдпазливостъ. Но такъвъ полководецъ, като Фридриха, и такива войски, като прусскитѣ, напълно удовлетворявали на всички тѣзи условия. Наистина, че Фридрихъ търпялъ по нѣкога несполуки, или (както при обсадата на Олмюцъ и въ сраженията при Коллинъ и Куннерсдорфъ) по своя вина, или вслѣдствие погрѣшкитѣ на началницитѣ на прусскитѣ отдѣлни армии, корпуси и отряди (както: на бевернския херцогъ, Левалда, Дона, Веделя, Финка и др.), които не разбирали духа на настѣпателно-отбранителната му война, нито онѣзи заповѣди, които той имъ давалъ въ този духъ. Истина е и това, че състава на прусската армия самъ по себѣ си ставалъ все по малко и по малко способенъ за настѣпателно-отбранителна война. Фридрихъ почналъ войната съ войски стари, опитни и прѣвъсходно-обучени въ продължение на 10 мирни години. Всѣки походъ му струвалъ загубата на половината и даже двѣтѣ трети отъ армията. Тѣзи загуба, по нѣмане на готови резерви, трѣбвало всѣка зима да се попълва съ рекрути, вербувани чуждестранци, военно-плѣнници, бѣглѣци. Слѣдъ всѣки походъ броя на старитѣ войски се намалявалъ, а броя на новитѣ се увеличавалъ, тъй че въ 1759 година цѣлата прусска армия състояла вече само отъ тѣзи послѣднитѣ, набрани и обучени прѣзъ времето на самата война, по вечето млади, малоопитни, непригответени нито къмъ длѣжноститѣ на военното звание, нито къмъ мъжкоститѣ на военния животъ. Но добритѣ кадри, прусската дисциплина и могъщето влияние на Фридриха правили този родъ войски почти сжщо толкова способни за маневриране и извършване на далечни и бързи движения, колкото за това били спо-